

Cestovní zpráva

Exkurze Pracovní skupiny Open Science AKVŠ v Drážďanech

SLUB a HZDR, Drážďany, Německo

19.- 21. 3. 2025

Účastníci:

Karolina Podloucká, odd. 82 – Centrum repozitářů a správy metadat

Autor zprávy: Karolina Podloucká

Praha, duben 2025

Spolufinancováno
Evropskou unií

1. Účel cesty

Účast na exkurzi organizované Pracovní skupinou Open Science při AKVŠ (Asociace knihoven vysokých škol) v Drážďanech ve dnech 19.-21. března 2025.

Hlavní část programu se odehrávala v prostorách Saxon State Library - State and University Library Dresden (SLUB), konkrétně v SLUB Open Science Lab a také v Helmholtz - Zentrum Dresden - Rossendorf (HZDR). Během dvou dnů účastníci sdíleli zkušenosti, inspirovali se z praxe německých kolegů a prezentovali stav Open Science v ČR.

Byla diskutována následující témata:

- publikování výzkumných dat a otevřený přístup,
- Citizen Science,
- služby na podporu vědců,
- financování a workflow OA,
- právní rámce podpory OS a RDM v Německu a Česku

Kromě NTK se exkurze účastnili zástupci těchto institucí: ČVUT, ČZU, MENDELU, MU, UK, UPCE, UPOL, UTB, VŠE, VUT a ZČU.

2. Časový průběh cesty

- 19. 03. 2025 Praha - Drážďany (vlak)
- 19. 03. 2025 návštěva SLUB
- 20. 03. 2025 návštěva HZDR + společná večeře
- 21. 03. 2025 návštěva SLUB
- 21. 03. 2025 Drážďany – Praha (vlak)

3. Program konference

Středa 19. 3. 2025, SLUB

Místo: OSL1, Open Science Lab, Zellescher Weg 25, <https://mapy.cz/s/musabebeno>

Time	Topic	Speakers
14:00-14:45	Welcome, OSL Services, Data Publishing	Kay-Michael Würzner
14:45-15:15	Citizen Science	Martin Munke
15:15-16:00	Publication Services	Josephine Hartwig, Sebastian Schmidt
16:00-16:15	Coffee Break	

16:15-16:35	Research Data Management (RDM) for Clinical Psychology	Alvaro Aguilera
16:35-17:00	Open Science and RDM Support in Germany, including legal frameworks in Germany and in individual institutions	Hana Smidova
17:00-18:00	Visit to the Library, including the Book Museum	

Čtvrtek 20. 3. 2025, Exchange on Open Science & Software/Data Management at HZDR

Místo: 114/202 Helmholtz-Zentrum Dresden-Rossendorf (HZDR), odkaz na plánek: [HZDR-Site-Plan.pdf](#), <https://mapy.cz/s/pufocesase>

Time	Topic	Speakers
9:15-9:25	Welcome	Guido Juckeland (Helmholtz-Zentrum Dresden-Rossendorf), Juergen Grzondziel (HZDR)
9:25-10:30	Exchange on AI and Software Management, HIFIS, HERMES, HELMHOLTZ AI, EVERSE	David Pape (Helmholtz-Zentrum Dresden - Rossendorf e.V.), Oliver Knodel (Helmholtz-Zentrum Dresden-Rossendorf), Sebastian Starke (HZDR), Till Korten, Tobias Huste (Helmholtz-Zentrum Dresden-Rossendorf)
10:30-10:45	Coffee/Tea	
10:45-11:30	Exchange on Electronic Lab Notebook, MediaWiki	Thomas Gruber (HZDR)
11:30-12:30	Lunch	
12:30-14:00	Visit to the ELBE facilities and the Rechenzentrum	Iven Holstein (HZDR), Stefan Mueller (HZDR)
14:00-15:15	Exchange on Open Science & Data Management, EOSC, PANOSC, SCICAT, RODARE (INVENIO), ROBIS	David Pape (Helmholtz-Zentrum Dresden - Rossendorf e.V.), Kerstin Henrion, Maik Fiedler (HZDR), Oliver Knodel (HZDR)
15:15-15:30	Coffee/Tea	
15:30-16:30	Exchange on (Meta)Data Management, HELIPORT, RDMO, PID	Maik Fiedler (HZDR), Oliver Knodel (Helmholtz-Zentrum Dresden-Rossendorf), Stefan Mueller (HZDR), Thomas Gruber (HZDR)
18:00	Dinner	SchillerGarten: https://www.schillergarten.de/de

Pátek 21. 3. 2025, SLUB

Místo: OSL1, Open Science Lab, Zellescher Weg 25, <https://mapy.cz/s/musabebeno>

Time	Topic	Speakers
9:00-10:15	OA financing criteria, APC monitoring, workflows, transformative agreements	Eloisa Deola Schennerlein, Simone Gruner
10:15-10:45	Come2Data	Franziska Korb-King, Claudia Engelhardt, Hana Smidova
10:45-11:00	Coffee Break	
11:00-12:00	Open Science and RDM Support in the Czech Republic, including legal frameworks in the Czech Republic and in individual institutions	

4. Průběh konference a její přínos

Exkurze Open Science pracovní skupiny AKVŠ se uskutečnila ve dnech 19.-21. března 2025 zejména v prostorách Saxon State Library - State and University Library Dresden (SLUB), konkrétně v SLUB Open Science Lab. Akce byla organizována Asociací knihoven vysokých škol a naší bývalou kolegyní Hanou Šmídovou, která ve SLUB pracuje. Exkurze se zúčastnili zástupci 12-ti knihoven a univerzit, kteří se na daných institucích zabývají problematikou Open Access a Open Science. Cílem akce bylo zejména posílit spolupráci a sdílet zkušenosti s německými kolegy v oblasti otevřeného přístupu a problematiky s tím spojené.

První den programu (odpoledne) jsme se seznámili se SLUB knihovnou, dozvěděli jsme se obecné informace o službách, které nabízí a struktuře celého kampusu. Knihovna vznikla v roce 1996 sloučením Knihovny Technické univerzity a Saské zemské knihovny. Základem jejích knižních fondů je Kurfiřtská knižní sbírka z 16. století. Jedná se o jednu z nejstarších knihoven v Německu, která je přístupná veřejnosti od roku 1788. Současný název vyjadřuje, že se jedná jak o zemskou/státní knihovnu Svobodného státu Sasko, tak o knihovnu Technické univerzity v Drážďanech. Je jednou z největších německých knihoven, která sestavuje zemskou bibliografii a je oprávněna shromažďovat povinné výtisky veškeré literatury publikované v Sasku. Knihovna nabízí přes 1.100 studijních míst a ročně ji navštíví přibližně 2,3 milionu čtenářů. V podvečerních hodinách pro nás byla připravena prohlídka knihovny a Muzea knihy.

Hlavní knihovna se nachází v centrální budově, kde lze také navštívit Muzeum knihy. Zde je k vidění Drážďanský kodex, který je ve vlastnictví knihovny od roku 1739 a který byl roku 1853 identifikován jako mayský rukopis. Dále SLUB pořádá různé výstavy, nabízí širokou sbírku historických map, TextLab Library – pedagogické sbírky ze všech oborů, Open Science Lab Library a v neposlední řadě veřejnou komunitní zahradu.

V rámci kampusu se také nachází **SLUB Marketplace** – dílna, která nabízí workshopy a kde mají uživatelé přístup k použití různých přístrojů jako je 3D tiskárna, laserová řezačka, 3D scanner. Jedná se o podobný projekt jako Polytechnická dílna v NTK. Naši kolegové, kteří dílnu budovali, byli v úzkém kontaktu s kolegy ze SLUB a čerpali od nich inspiraci.

Následovala velice zajímavá přednáška o **Citizen Science**, které je ve SLUB věnován široký prostor. Podle studie, provedené v roce 2022, je zhruba jeden z pěti uživatelů knihovny přispěvatelem Citizen Science. Výzkum je prováděn jak online (digitálně), tak na místě (v prostorách SLUB nebo partnerských organizací).

Níže je uvedeno několik příkladů projektů v rámci Citizen Science:

- [Virtuelles Kartenforum](#) – sbírka historických map
- [FetzigesGeschichtszeugs](#) - přepis a indexace historických publikací Drážďánské historické společnosti a jejích předchůdců
- [Dresdner Totengedenkbuch](#) - přepis a strukturování historických kartotéčních lístků se jmény padlých v Drážďanech za první světové války
- [Moravian Knowledge Network](#) - digitalizace a přepis textů z Moravské církve
- [Colouring Dresden](#) - digitální mapování a klasifikace budov v Drážďanech s cílem posoudit jejich odolnost vůči změně klimatu

V rámci přednášky o **Open Science** na SLUB byly představeny právní rámce, kterými se instituce řídí. Dále bylo nastíněno naplňování FAIR principů (např. archivace, technické infrastruktury, používání perzistentních identifikátorů) a Research Data Management (RDM). [Otevřený přístup](#) (Open Access) se řídí nařízením z roku 2012 a [RDM](#) směrnicí z roku 2018, oba dokumenty nyní procházejí revizí. V rámci publikování je podporován zejména tzv. Diamond Open Access.

Druhý den jsme navštívili **Helmholtz-Zentrum Dresden-Rossendorf (HZDR)**, jedná se o jedno z 18-ti výzkumných center Helmholtz Association, která má zastoupení i v ostatních zemích. HZDR se primárně zabývá výzkumem v oblasti energie, materiálů a zdravotnictví, v současné době má okolo 5.000 zaměstnanců. V rámci exkurze pro nás byla připravena i návštěva elektronového lineárního urychlovače pro paprsky (ELBE).

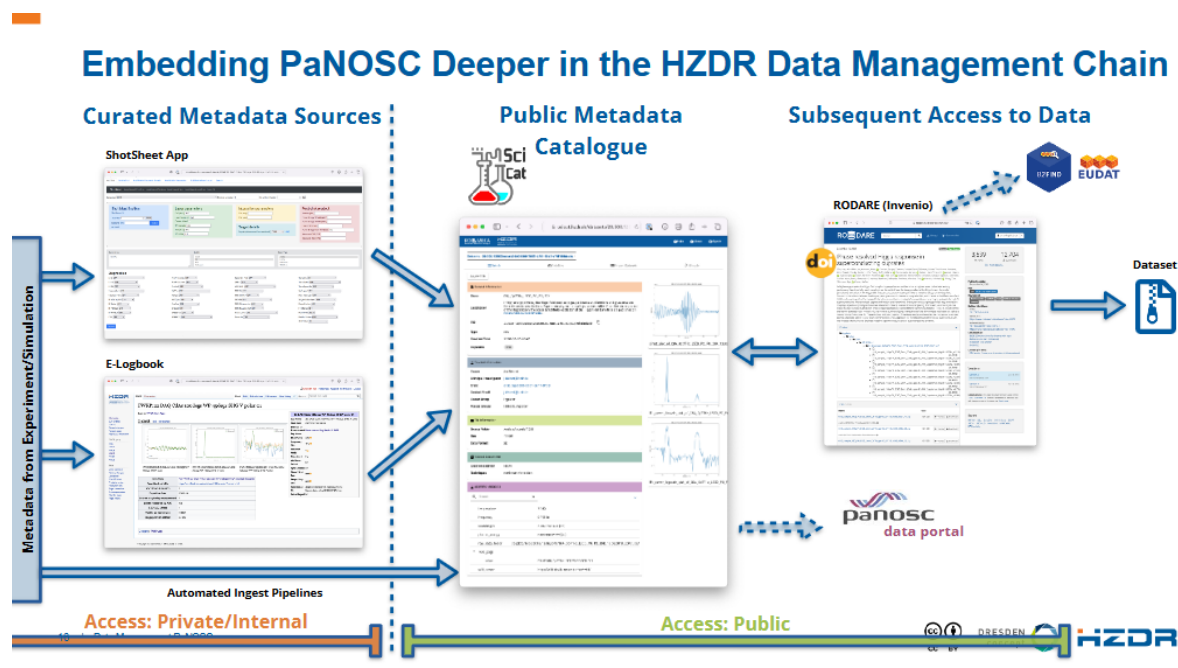
Z přednášek bych ráda vyzdvihla **Helmholtz AI**. Umělá inteligence je žhavé téma, proto nás zajímalo, jak se k němu němečtí kolegové staví. Pořádají AI konzultace, zahrnují umělou inteligenci do projektových žádostí a také vyvíjejí vlastní nástroje. PR oddělení pořádá pravidelné akce k propagaci AI služeb a vědci z HZDR spolupracují s konzultanty AI zdarma.

Dále nás zajímaly elektronické laboratorní deníky (ELN). V HZDR si je tvoří sami, včetně designu a použity jsou na platformě MediaWiki. Více informací [zde](#).

Za nejzajímavější jsem pokládala přednášku na téma metadat. Za zmínku stojí [Helmholtz Metadata Collaboration](#), jejímž cílem je spolupráce v oblasti metadat a zavedení nové metody a nástrojů pro dokumentaci dat pomocí obohacených metadat. Organizační struktura platformy HMC má umožnit optimální integraci kompetencí v oblasti metadat z celé komunity. V rámci Helmholtz Association je HMC součástí Helmholtz Incubator Framework for Information and Data Science.

V institucionálním repozitáři [Rodare](#) je použito metadatové schéma DataCite a Dublin Core a to z toho důvodu, že bylo nutné propojit tři různorodé disciplíny, které mezi sebou těžko komunikují a pokrýt metadaty potřeby všech.

Poster “A Description Framework for Research Software and Metadata Publication Policies”: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14844059>

5. Shrnutí

Během posledního dne byl prostor i pro zástupce všech českých institucí představit jejich oddělení Open Science a témata, kterými se zabývají. Během diskusí s německými kolegy jsme došli k závěru, že řeší podobná témata, problémy a výzvy v rámci Open Access, stejně jako my v České republice.

Účast zástupkyně NTK byla přínosná, zejména díky navázání osobních kontaktů a sdílení zkušeností. Kolegové ze SLUB projevili zájem navštívit NTK a dozvědět se více o CRM systému využívaném skupinou KA3 v rámci projektu CARDS a o ticketovacím systému používaným v NTK. Koordinace návštěvy je v procesu.

6. Dokumentace

Více informací, podkladů a prezentace z exkurze poskytne Centrum repozitářů a správy metadat při NTK.

